

De leden Sneller (D66), Dijkstra (NSC) en Boswijk (CDA)
Tweede Kamer der Staten Generaal
Postbus 20018
2500 EA DEN HAAG

Datum
30 juni 2025

Contactpersoon
J.M.E. Smilde

Onderwerp
Wetsvoorstel slimmer straffen

Geachte lezer,

Op 12 november 2024 bracht de Wetenschappelijke Commissie (WeCo) van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak (NVvR) een eerste advies uit inzake het initiatiefwetsvoorstel over de herijking en verrijking van het strafrechtelijk sanctiestelsel met het oog op het terugdringen van de korte vrijheidsstraf. Bij brief liet u ons weten dat het wetsvoorstel inmiddels sterk is aangepast en vroeg u om een nieuw advies dat de WeCo u hierbij doet toekomen.

Algemeen

De WeCo vindt elektronische detentie (verder: ED) als hoofdstraf een goede en waardevolle aanvulling van het sanctiearsenaal van rechter. Ook de verruiming van de taakstraf naar 360 uur (art. 22c Sr.) juicht de WeCo toe. Het equivalent is zes maanden gevangenisstraf. In meer zaken kan dan worden volstaan met taakstraf en/of ED, in plaats van een gevangenisstraf. Art. 22c lid 3 Sr. maakt de herintroductie van de leerstraf mogelijk. Echter ook andere activiteiten in het kader van de begeleiding van de veroordeelde vallen hieronder. Dit doet sterk denken aan een element uit de voorwaardelijke straffen (verplicht reclasseringscontact). Positief is dat de tijdsinvestering van de veroordeelde meetbaar wordt en een plaats krijgt in de tenuitvoerlegging, waardoor er echt sprake is van strafoplegging. Bron van zorg is de belasting van de reclassering. Door capaciteitstekorten moet de reclassering op dit moment al regelmatig 'nee' verkopen als het gaat om het opmaken van voorlichtingsrapporten in lopende zaken. Of de organisatie de werkzaamheden zoals in het wetsvoorstel worden geformuleerd aankan, zal in de praktijk moeten worden gezien. Tijdige uitbreiding van de capaciteit lijkt geboden.

Aanvullende opmerkingen

Een paar punten vragen nog aandacht.

Zelfstandige hoofdstraf en voorwaarden, bijt dit elkaar niet?

In artikel 22 Sr. wordt de elektronische detentie gedefinieerd. Dat aan de **oplegging** van elektronische detentie algemene en bijzondere voorwaarden kunnen worden gesteld, is niet zonder meer logisch. Het is immers geen voorwaardelijke straf, maar een zelfstandige

hoofdstraf. De toelichting overtuigt overigens wel; de rechter moet (op hoofdlijnen) kaders kunnen stellen.¹ Dat zal de maatschappelijke (en politieke) acceptatie van de elektronische detentie vergroten.

Het ligt meer voor de hand dat, aan de hand van de concrete omstandigheden² van de gestrafte, de reclassering³ bepaalt op welke tijdstippen de veroordeelde aantoonbaar op de in het vonnis bepaalde locatie moet blijven. Meestal zal dit de woning van verdachte zijn. De manier waarop een en ander is uitgewerkt in de wet doet een beetje aan als voorwaarden bij een voorwaardelijke straf. De voorwaarden die het wetsvoorstel noemt zijn begrijpelijk, maar als dit allemaal bij vonnis moet, betekent dat wel een extra zware druk voor zowel reclassering als rechter. Bovendien zou een wijziging van omstandigheden steeds moeten leiden tot aanpassing van de voorwaarden. Terwijl, anders dan bij de voorwaardelijke straf, een procedure in de wet ontbreekt.

Als de reclassering, kort gezegd, de bevoegdheid krijgt om - namens de minister - aan de knoppen te draaien, is ED praktisch(er) uitvoerbaar. Wel moet er een mogelijkheid zijn om in beroep te gaan bij de rechter als de gestrafte het niet eens is met de beslissing van de reclassering.

De vervangende hechtenis is qua omrekenfactor redelijk te noemen: drie dagen ED staan gelijk aan twee dagen vervangende hechtenis (art 22a Sr nieuw).

Maak ED een equivalent voor detentie in de zin van het taakstrafverbod

Zoals de regeling nu luidt, lijkt het erop dat ED niet opgelegd kan worden in het geval een taakstrafverbod geldt. De WeCo pleit ervoor om ED als mogelijke straf te bestempelen in het geval een taakstrafverbod geldt. Nu het om een vrijheidsbenemende straf gaat, die volgens de memorie van toelichting lichter is dan detentie maar zwaarder dan taakstraf en geldboete, zou dit naar het oordeel van de WeCo in de rede liggen. Dit zou er in de praktijk ook toe kunnen leiden dat het taakstrafverbod minder vaak 'omzeild' wordt met ultrakorte gevangenisstraffen. Bovendien zal ED in de praktijk waarschijnlijk een goed alternatief worden voor kortere gevangenisstraffen, die bij de huidige executie perikelen sowieso al veel te lang op de plank blijven liggen of helemaal niet (meer) geëxecuteerd worden.

Maak de combinatie van ED en taakstraf mogelijk

Volgens de WeCo zou in de wet ook expliciet de combinatie tussen een taakstraf en ED mogelijk moeten worden gemaakt. Op pagina 13 van de toelichting staat weliswaar dat de combinatie op grond van de voorgestelde aanpassing al kan, maar de WeCo is daarvan niet overtuigd. Verduidelijking is te verkiezen. In artikel 9 zou daartoe het woordje 'of' vervangen moeten worden om beide straffen te kunnen combineren. Ten behoeve van de uitvoering van de taakstraf, gelijktijdig met ED, moet voldoende bewegingsruimte voor de veroordeelde worden gecreëerd. Ook hier lijkt maatwerk door de reclassering, met controle via de

¹ Zie bijvoorbeeld p. 9 toelichting, paragraaf 3.8, onder andere daar waar het gaat om een contact- en/of locatieverbod. Dit vraagt wel vaker een onderzoek door en rapportage van de reclassering. Tijdige uitbreiding van de formatie is dan vereist. Om dit bij DJI te beleggen, zie p. 10 van de toelichting, lijkt erg optimistisch. Beter lijkt het de reclassering te laten beslissen, in en na afstemming met DJI.

² Zoals werk en/of opleiding, inclusief een reële reistijd van en naar het werk en/of de opleiding. Verlies van werk en/of opleiding zal niet bijdragen aan recidivebeperking. Eerder het tegendeel.

³ Eventueel gemandateerd door de minister, zie art. 6:2:14b Sv. De reclassering zal toch een centrale rol moeten vervullen bij het concretiseren van de tenuitvoerlegging van taakstraf en ED.

enkelband, de aangewezen weg. De WeCo verwacht overigens dat het in de praktijk niet eenvoudig zal zijn om tot gelijktijdige tenuitvoerlegging te komen.

Volgtijdige tenuitvoerlegging van eerst de ED en daarna de taakstraf is natuurlijk ook mogelijk. Hoe dan ook moet de rechter de vrijheid hebben om beide hoofdstraffen op te leggen.

Los de betekeningperikelen van omzettingsbeslissingen op

Tegen de beslissing tot omzetting van ED naar vervangende hechtenis/jeugddetentie is bezwaar mogelijk, maar daartoe moet iemand wel op de hoogte zijn van de omzettingsbeslissing. In de praktijk levert dat vaak problemen op. De HR hanteert een nagenoeg bestuursrechtelijk uitgangspunt: de teller begint (in beginsel) te lopen op moment van de OM-betekening. In de praktijk echter blijken eerder bekende adressen vaak niet meer actueel. Verzending van de betekening naar een eerder adres biedt daarom vaak geen soelaas. Overigens kan iemand ook na oplegging van een taakstraf (en straks de elektronische detentie) dakloos of feitelijk zwervend worden, door bijvoorbeeld een relatiebreuk of ernstige vormen van maatschappelijke en/of fysieke/mentale tegenslag.

Termijnoverschrijding lijkt de WeCo in dit soort gevallen vaak verschoonbaar; het bezwaarschrift kan dan worden behandeld. In elk geval pleit de WeCo voor speciale aandacht voor deze problematiek.

Maak een regeling voor aftrek van ED die in het kader van de schorsing van de voorlopige hechtenis is ondergaan

Bij dit alles moet er volgens de WeCo ook een regeling komen voor de ED die is ondergaan in het kader van de schorsing van de voorlopige hechtenis en moet er een omrekening plaatshebben die lijkt op de aftrek van voorarrest. In de wet ligt immers een 'ruilvoet' besloten, die er op neerkomt dat drie dagen ED gelijk staat aan twee dagen (vervangende) hechtenis of jeugddetentie. Het ligt voor de hand hieromtrent in de wet een regeling op te nemen, of op zijn minst in de memorie van toelichting duidelijke kaders op te nemen hoe te handelen bij deze combinatie.

Reguleer de voorwaarden van de (onaangekondigde) huisbezoeken

Ten aanzien van onaangekondigde bezoeken op de locatie waar de ED wordt tenuitvoergelegd merkt de WeCo tot slot het volgende op. Onaangekondigde bezoeken raken in nagenoeg alle gevallen aan het huisrecht van de veroordeelde. Controle op naleving van de voorwaarden van ED moet zeker mogelijk zijn, maar enige vorm van nadere regulering beveelt de WeCo wel aan. Zoals art. 6:2:14c Sv nu is geformuleerd, wordt wel een erg open norm geboden. Weigering om toestemming te geven, zal in de praktijk ernstige gevolgen hebben, en mogelijk zelfs leiden tot een beslissing tot omzetting van de ED.

De Wetenschappelijke Commissie,

mr.dr. G.K. Schoep
voorzitter